

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету з питань освіти, науки та інновацій

04 листопада 2020 року

Веде засідання Голова Комітету БАБАК С.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Доброго дня, шановні колеги! Давайте розпочнемо засідання Комітету Верховної Ради України з питань освіти і науки та інновацій. Іван Григорович, доброго дня. Пане Андрію, доброго дня. Сподіваємося, що до нас ще підключаться наші народні депутати. І пані Марина з нами. Доброго дня. Супер!

Отже, колеги, порядок денний на сьогодні складається з десяти питань.

Питання перше: про особливості організації та проведення зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень учнів закладів освіти України у 21-му році.

Друге: проект Закону про внесення змін до Закону України “Про повну загальну середню освіту”.

Третє: проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування системи інституційного догляду та виховання дітей.

Четверте: проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування системи інституційного догляду та виховання дітей (альтернативний).

П'яте: проект Закону про самоврядування медичних професій в Україні.

Шосте: проект Закону про ратифікацію Угоди про співпрацю між Кабінетом Міністрів України та Урядом Суверенного Військового Ордену Госпітальєрів Святого Іоанна Єрусалимського, Родосу і Мальти.

Сьоме: про затвердження кандидатур... А, сьоме проголосували вже сьогодні. Колеги, в мене вже його немає, про Сковороду. Сьоме: про затвердження кандидатур на здобуття щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів.

Восьме: про підтримку пропозиції щодо необхідності внесення змін та доповнень до Постанови Верховної Ради України “Про встановлення щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів”.

Дев'яте: про конкурс на іменні стипендії Верховної Ради України для молодих вчених – докторів наук на 2021-й рік. І десяте – “Різне”.

Чи є в когось пропозиції, зауваження, заперечення? Якщо ні, прошу підтримати порядок денний.

Хто – за? Дякую, колеги. Одноголосно.

Отже, переходимо до першого питання: про особливості організації та проведення зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень учнів закладів освіти України у 2021 році.

З нами є Андрій Вітренко, заступник міністра освіти і науки, і Бойко Валерій Іванович, виконуючий обов'язки директора Українського центру оцінювання якості освіти.

Пане Андрію, вам слово. Розкажіть, як ви бачите проведення зовнішнього незалежного оцінювання з урахуванням тієї епідемічної ситуації, яка нас теоретично може очікувати в 2021 році, хоча ми, звісно, щиро сподіваємось, що все це завершиться до початку ЗНО.

ВІТРЕНКО А.О. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви знаєте, я думаю, що, може, є сенс одразу подивитись на моделі, які запропоновані, їх обговорити, і вже в обговоренні ми дійдемо якоїсь спільної думки з цього приводу.

ВІТРЕНКО А.О. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Андрію. Валерій Іванович, тоді вам слово.

БОЙКО В.І. Доброго дня, шановні народні депутати! Український центр, дійсно, на сьогодні, враховуючи досвід 2020 року, напрацював і пропонує на ваш розсуд декілька моделей проведення зовнішнього незалежного оцінювання. Ці моделі, вони так

чи інакше базуються на тому, що, по-перше, в нас є, скажімо так, розуміння, що на сьогоднішній день усі ті нормативно-правові акти, які затверджені на рівні Міністерства освіти і науки, усі ті законодавчі акти, які існують на рівні законів України, нормативні акти на рівні постанов Кабінету Міністрів, дозволяють нам говорити, що, в принципі, для проведення зовнішнього незалежного оцінювання в рівні безпеки "зеленої" зони, або ми назвали це просто "зелена зона"... Я перепрошую.

Отже, що на сьогоднішній день являє в нашому розумінні класичне ЗНО. Це особи, які вступають до закладів вищої освіти, беруть участь у конкурсному випробуванні, і в такий спосіб стають студентами. На сьогоднішній день визначено 5 конкурсних предметів, які абітурієнт може вибирати на власний розсуд, залежно від визначених умовами прийому напрямів підготовки. Крім того, він може чітко, скажімо так, для себе наперед планувати свої життєві сценарії з огляду на той чи інший напрям підготовки, який є для нього пріоритетний.

Всього тестування має здійснюватися з 12 навчальних предметів, які чітко визначені переліком. Це українська мова, українська мова і література, математика, історія України, іноземні мови, географія, фізика, хімія та біологія.

Оскільки вже декілька років поспіль Український центр проводить державну підсумкову атестацію у формі зовнішнього незалежного оцінювання, тому для "зеленого" рівня безпеки буде встановлена так само класична державна підсумкова атестація, яка на сьогодні унормована юстованим документом – наказом Міністерства освіти і науки. І ДПА передбачається проведення для усіх здобувачів повної загальної середньої освіти, які в 2021 році і завершують здобуття такої освіти. Тобто це випускники закладів загальної середньої освіти, це учні, студенти, вихованці закладів професійної і професійно-технічної освіти, закладів вищої освіти I і II рівня акредитації.

На сьогодні чітко визначено, що обов'язковими предметами є 2 предмети: українська мова і математика. Третій предмет є на вибір з 2 предметів – це історія України період XX - початок XXI століття, тобто фактично це той курс, який здобувачі повної загальної середньої освіти опановують в 10-11 класі, і це іноземна мова на вибір: англійська, німецька, французька, іспанська. І фактично четвертий предмет - за вибором з того переліку, який існує на сьогоднішній день.

У разі погіршення епідемічної ситуації, ми оперуємо наразі зараз усталеними, скажімо так, зонуваннями – це "зелений", "жовтий", "помаранчевий" рівень, тому я буду саме про нього і говорити.

Отже, ми маємо для нашого класичного ЗНО і нашої класичної ДПА у формі ЗНО такі два поняття, як освітній округ, тобто це округ, на території якого ми акумулюємо пункти проведення тестування, і його встановлена норма – 450 осіб; і пункт тестування. Середня наповнюваність пункту тестування у нас коливається в районі 236 осіб в одному пункті. Але при цьому мінімальна кількість – це 150 осіб.

Отже, якщо визначається рівень безпеки як "жовтий", тоді те, що стосується зовнішнього незалежного оцінювання і безпосередньо державної підсумкової атестації, відбувається повністю в класичній формі, але єдине, що у нас має змінитися, – це норма про освітній округ має скасуватися. Тому що норма 450 свідчить для нас в першу чергу про те, що діти, які навчаються в інших районах, наприклад, міста або в іншому місті, мають доїжджати. Якщо цю норму ми скасовуємо, тоді ми отримаємо право створювати освітній округ меншої наповнюваності, і тоді ми зменшуємо ризик перевезення дітей, переїзду їх з одного міста, містечка в інше. Але при цьому в...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Скажіть, будь ласка, а норма про освітній округ, вона унормовується чим: наказом?

БОЙКО В.І. На сьогоднішній день вона унормована - це так званий порядок використання приміщень. Ця норма є оптимальною, аби...

ГОЛОВУЮЧИЙ. А затверджується наказом МОНу?

БОЙКО В.І. Це юстований наказ МОНу. Да.

Далі ми говоримо про те, що середня кількість осіб, ми можемо її зменшувати вже до 180, і при цьому середню наповнюваність, мінімальну наповнюваність пункту ми можемо допускати до рівня 150 осіб. Грубо кажучи, в одному пункті тестування ми створюємо всього-на-всього 10 аудиторій по 15 осіб в кожній. При цьому класична ДПА на "жовтому" рівні безпеки нічим не відрізняється від ДПА на "зеленому" рівні, лише

тільки скасування норми наповнення. Я далі на слайді покажу, як це відобразиться взагалі на нашій мережі пункту тестування.

Те, що стосується "помаранчевого" рівня безпеки, ми пропонуємо декілька сценаріїв. Перший сценарій: збереження класичного ЗНО, але запровадження так званої дуалістичної ДПА, де у формі зовнішнього незалежного оцінювання відбувається, наприклад, тестування з двох обов'язкових предметів - українська мова і математика, - а в закладах освіти відбуваються внутрішні іспити з 3-го і 4-го предметів. То в такий спосіб середня кількість осіб і мінімальна кількість осіб в пункті тестування, вона залишається незмінною.

Тут фактично ця дуалістична форма дає можливість безпосередньо нам під час реєстрації, виокремлюючи того, хто обирає на державну підсумкову атестацію українську мову і математику як обов'язкові, ми чітко розуміємо, що вони до нас в будь-якому разі прийдуть, оскільки ці два навчальних предмети є обов'язковими для складання державної підсумкової атестації.

Другий варіант для "помаранчевого" рівня безпеки з нашим класичним ЗНО... Я прошу вас не звертати увагу, можливо, на якісь, скажімо так, з негативною конотацією ці назви, але ми їх просто використовуємо, аби чітко відрізнити одну від іншої форму.

Друга форма, вірніше, другий варіант – це так звана сегрегована ДПА з повним збереженням класичного ЗНО, коли у формі ЗНО проходять тестування на визначення результатів ДПА лише випускники поточного року закладів загальної середньої освіти. Усі інші: учні, студенти, вихованці закладів професійно-технічної і професійної освіти - складають свої державні підсумкові атестації в закладі освіти. Перелік залишається той самий. Випускники звичайної школи складають іспити у нас: українська мова, математика, історія або іноземна і один предмет на вибір. І такий же самий перелік пропонує на іспити заклад освіти власними рішеннями, рішеннями педагогічної ради, затверджуючи і формат проведення, і екзаменаційні білети, чи інші, скажімо так, матеріали, які будуть надані під час проходження державної підсумкової атестації.

Третій варіант – формат проведення на "помаранчевому" рівні, ми його назвали елекційний, тобто державна підсумкова атестація за вибором самого здобувача. Якщо здобувач хоче скласти державну підсумкову атестацію у формі зовнішнього

незалежного оцінювання, він відповідно приходить до нас. Якщо він не виявляє бажання, а хоче скласти у власному рідному навчальному закладі, то відповідно своє бажання він фіксує заявою на ім'я директора, і це є правовим підґрунтям для педагогічної ради провести державну підсумкову атестацію в закладі освіти. Перелік предметів залишається той самий. При цьому ЗНО як класичний наш інструмент вступу до закладів вищої освіти і на "помаранчевому" рівні залишається незмінним - 5 предметів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Можна я по ходу одразу, щоб ми всі зрозуміли? ДПА в закладі освіти, мається на увазі, що це внутрішні іспити в школі?

БОЙКО В.І. Так, звичайно.

І те, що стосується вже далі, "червоного" рівня безпеки. Це виключно шкільна державна підсумкова атестація, коли відповідними розпорядчими нормативно-правовими документами визначається, що здобувачі поточного року повної загальної середньої освіти проходять державну підсумкову атестацію в закладі освіти. Фактично це якийсь елемент тієї норми, яка була застосована по відношенню до здобувачів в 2020 році, але там було за вибором, тобто ця елекційна форма, вона була застосована в минулому році. В цьому році, якщо такий "червоний" рівень небезпеки дійсно очікує нашу країну, то можна розглядати як варіант, що український центр повністю зосереджує свої зусилля на створенні безпечних умов проходження зовнішнього незалежного оцінювання, але з єдиною метою – метою вступу до закладу вищої освіти. Все, що стосується державної підсумкової атестації, віддається на відкуп школі, коли рішенням педагогічної ради за встановленою процедурою і проводиться державна підсумкова атестація.

І найгірший сценарій для "червоного" рівня – це другий, це так зване безатестаційне завершення здобуття повної загальної середньої освіти, коли знов-таки відповідними рішеннями скасовується державна підсумкова атестація або здобувачі звільняються від її проходження. Але само на цьому рівні зазнає певної модифікації зовнішнє незалежне оцінювання, воно там визначене як ЗНО класичне, ущільнене. Тобто для того, щоб зменшити кількість ітерацій учасником, тобто заходження ним

постійно в пункт тестування фактично п'ять разів, ми проводимо тестування з усіх 12 предметів, але необхідно буде внести зміни в умови прийому і визначити, що конкурсний відбір до закладів вищої освіти здійснюється лише за двома предметами: українська мова як обов'язковий і профільний в залежності від напрямку підготовки.

Зрозуміло, що наймасовішими в цій ситуації залишаться два предмети – це українська мова або українська мова і література, в залежності від напрямку підготовки, чи це суспільно-гуманітарний профіль, чи це фізико-математичний профіль; другий предмет, наприклад, буде математика, тому що вона умовами прийому визначена на найбільшу кількість спеціальностей, там близько 90, якщо я не помиляюсь. Але і інші предмети так само є профільними: на фармацію - біологія, на медицину - математика, на середню освіту, наприклад, хімія. Тобто так чи інакше ми проведемо тестування з усіх 12 предметів, але конкурсний вступ здійснюється лише за двома предметами: основним - обов'язковим і другим – профільним.

Якщо ж ми подивимося на безпосередньо вже, скажімо так, очікувану кількість у відсотках тестувань (на превеликий жаль, там на другій не видно), ми оперуємо не кількістю осіб, які приходять до нас складати іспит (як правило, це в районі 300-350 тисяч), ми оперуємо кількістю тестувань. Так от, плановий показник на наступний рік у нас - 1 мільйон 763 тисячі. Тобто для "зеленого" і "жовтого" рівнів ми залишаємося на тих і обсягах державного фінансування, які закладені в пропозиціях до державного бюджету, і на тій нашій мережі.

Для дуалістичної моделі, ми бачимо, скорочення відбувається по кількості учасників. І якщо подивитися на всі види, але це пов'язано якраз з ухваленням рішення щодо моделі завершення навчального року і проходження ДПА, то якщо для дуалістичної моделі скорочення тестувань – це 77 відсотків всього, то на так званому безатестаційному форматі в "червоному" рівні безпеки всього-на-всього буде 49 відсотків від планованої кількості тестувань. Тобто так чи інакше та чи інша модель передбачає зменшення кількості в першу чергу організаційно-технологічного навантаження на Український центр.

Якщо ж ми говоримо про кількість нашої мережі, наша середня кількість осіб в аудиторії - 14,8, грубо кажучи, 15 осіб. Так от, якщо для "зеленої" зони визначити ту

кількість аудиторій, які ми плануємо створювати, 117 тисяч 533, то, йдучи на зменшення кількості учасників в аудиторії, у нас зростає на 25 або на 50 відсотків мережа. Збільшення мережі – це автоматично означає збільшення залученого персоналу і фактично їхньої оплати. Так само і дуалістична модель, сегрегована модель, передбачає збільшення. На елекційній моделі ми маємо певне зменшення, але, скажімо так, вибір цієї моделі, третьої моделі для "помаранчевого" рівня безпеки, дозволить нам вкластися в ті бюджетні асигнування, які передбачені для Українського центру оцінювання якості освіти за нашою бюджетною програмою. І якщо ми говоримо про середню наповнюваність осіб в пункті тестування – це те, про що я говорив, - 236 осіб – це зараз у нас, зниження до 180 матимемо, якщо тільки по "зеленій" або "жовтій" зоні безпеки йти, то ми матимемо або стовідсоткову кількість осіб, або, зменшуючи кількість осіб, ми змушені будемо на 30 відсотків збільшити кількість пунктів проведення зовнішнього незалежного оцінювання. І я повторюсь, що це додаткові видатки.

Фактично це ті моделі, які, скажімо так, Український центр напрацював і озвучує. Непереборною фактично на сьогоднішній день для нас обставиною є забезпечення пунктів тестування засобами індивідуального захисту. На превеликий жаль, Український центр не має ані логістичних, ані технологічних можливостей для того, щоб самостійно закуповувати і розвозити величезні обсяги (на наступному слайді ми це побачимо) засобів захисту, санітайзерів і так далі, і так далі.

В минулому році Міністерство освіти і науки, завдячуючи донорській підтримці ЮНІСЕФ, підтримці НАК "Нафтогазу", посольству Швейцарії в Україні, змогло забезпечити всі пункти тестування необхідними засобами захисту. На цей рік необхідно чітко розуміти, що держава має здійснювати закупівлю засобів безпеки, аби пункти тестування були забезпечені належним рівнем і кількістю відповідних засобів.

На наступному слайді, будь ласка, якщо подивитися, от дезінфікуючий засіб для обробки рук, там не видно, це майже 52 тисячі літрів. Уявіть собі, це 52 тонни лише тільки засобів для обробки рук, 22 тонни засобів для обробки поверхонь так чи інакше було розподілено на пункти тестування. Тобто так чи інакше це є доволі такий важливий елемент в майбутньому проведенні зовнішнього незалежного оцінювання. Навіть якщо ми залишимося на "зеленому" рівні безпеки, ми не зможемо вимагати у

учасника тестування мати, наприклад, 4-5 масок, тому що перебування в пункті тестування з математики, де тестування буде тривати 210 хвилин, плюс півгодини організаційні на початку і півгодини організаційні на завершенні, що дві години їх змінювати відповідно до чинного протоколу Головного державного санітарного лікаря. Тому держава має подбати не тільки про, скажімо так, унормування і вчасне визначення моделі проведення зовнішнього незалежного оцінювання, і фактично моделі проведення державної підсумкової атестації. Фактично для нас це є важливим і конче, скажімо так, таким deadline визначення – це не пізніше 10 квітня, тому що далі вже, скажімо так, думати про якусь економію на доставці, на охороні матеріалів в пунктах тестування, на залученому персоналі годі і сподіватися.

Шановні народні депутати, в мене все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Валерій Іванович.

Колеги, чи є запитання? Да, Сергій Валерійович, прошу.

КОЛЕБОШИН С.В. Там я записаний співдоповідачем, але це зроблю краще в якості запитань, щоб зекономити час, бо тут все вичерпно було викладено.

Запитання перше таке. Чи є розуміння того... Держава в нас поділена на різні області, області в різних зонах: є області в "помаранчевій" зоні, в "жовтій", в "зеленій", і в "червоній". Тут сценарій такий, уніфікований, ми не можемо проводити ЗНО за одним сценарієм в Одеській, а за іншим в Харківській і так далі. Чи є розуміння, по якому сценарію буде йти Український центр оцінювання якості, якщо в нас буде така от палітра, як вона зараз?

БОЙКО В.І. Як сказав заступник міністра, і ми це озвучували, спілкуючись з Сергієм Миколайовичем, що для нас повноцінна реалізація стандартизованих процедур є важливою лише тільки за однією умовою: якщо ці процедури застосовуються однаково для всіх. Тому це районування, зонування, світлофорне чи якесь будь-інше, унеможливорює проведення зовнішнього незалежного оцінювання як стандартизованої процедури. Тобто незалежно від того, до якого рівня безпеки область, район, регіон, місто буде віднесено, рівень безпеки для проведення ЗНО має визначатися в загальнонаціональному державному масштабі.

КОЛЕБОШИН С.В. І тоді як буде вирішувати міністерство і центр в залежності від того, який регіон? Тобто чи буде йти по гіршому сценарію, якщо є хоча б одна область, де "червона" зона, то ми будемо... чи по середньому тоді... Чому ті "червоні" будуть на небезпеку наражатися? Як тут?

БОЙКО В.І. Тут, я думаю, треба діяти за принципом: сподіватися на краще, а діяти, вірніше, а очікувати і потім діяти, якщо не за найгіршим сценарієм, то за якимось середнім, можливо, враховуючи нинішню ситуацію і її розвиток в майбутньому, думати про "помаранчевий" рівень, наприклад, про третій варіант – елекційна ДПА або в закладі освіти, або у формі зовнішнього незалежного оцінювання.

КОЛЕБОШИН С.В. Тут я бачу підводні камені, оскільки будуть точно області (дай Боже, що взагалі цього не буде, але ми ж кажемо, наприклад, якби це було зараз) області, які в "червоній" зоні, і батьки, і діти, і працівники пунктів будуть казати, що "ви нас на додаткову небезпеку наражаєте".

БОЙКО В.І. Загроза, небезпека в цьому є, ми такі...

КОЛЕБОШИН С.В. Для мене це найбільше питання. Питання - пробне ЗНО, я так розумію, його не буде...

БОЙКО В.І. Ні, пробне буде.

КОЛЕБОШИН С.В. Буде, да?

БОЙКО В.І. Да. Ми трошки змінюємо модель, ми в один день будемо проводити з усіх предметів.

КОЛЕБОШИН С.В. О'кей. Тобто це такі, вже технічні більш питання, хоча важливі. Але це фундаментальне питання, це і для бюджетування, і для безпеки, тобто безпеки насправді. Я думаю, що про це ми маємо... Зараз немає відповіді, зрозуміло, наприклад, в мене теж немає якоїсь там рекомендації, але про це треба думати, це одне з таких основних.

БОЙКО В.І. Тут я згоден з вами.

КОЛЕБОШИН С.В. О'кей. Чи змінюється щось концептуально, якщо ми приберемо ковідний цей фактор, з точки зору саме ЗНО як інструменту оцінювання і так далі, тобто освітнього інструменту? Чи змінюється щось концептуально у порівнянні з попередніми роками, на що треба звернути зараз нашу увагу, крім обов'язкової математики, про яку ми знали, української мови і української мови і літератури, ми про це теж знали? Щось інше зміниться?

БОЙКО В.І. Концептуально більш нічого не змінюється. Концептуально змінилося - лише тільки додався ще один предмет, яким може скористатися учасник, реєструючись не на 4, як в минулому році, а на 5, але це з огляду на те, що математика стала обов'язковою.

КОЛЕБОШИН С.В. О'кей. Ще одне питання. Чи зміниться розподіл, скажімо так, балів для формування того балу, який для вступу до закладів вищої освіти, тобто питома вага, наприклад, атестату, чи це не змінюється?

БОЙКО В.І. Я тут не компетентний, наскільки в умовах прийому прописано про бал атестату, вагу шкільного атестату і так далі.

КОЛЕБОШИН С.В. Може, пан Андрій може відповісти?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це в законі прописано. Воно вже врегульовано законом.

КОЛЕБОШИН С.В. Тобто ми тут нічого...

ГОЛОВУЮЧИЙ. А хто буде визначати показники рівнів захворюваності для визначення зонування?

БОЙКО В.І. Ми це теж хотіли б знати, чесно кажучи, тому що визначення...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я думаю, що це і є насправді основною задачею, тому що, якщо ми... Ми можемо, звісно... От якщо ми зараз візьмемо, правильно Сергій Валерійович сказав, якщо ми зараз візьмемо зонування, то найкраще виходити, звісно, з найгіршої

зони, яка є, тоді для всіх буде однаковий рівень, , але на рівні найгірший. Питання в тому, ми не знаємо, що буде в нас через півроку, і ми не знаємо, що в нас буде через рік, тому це величезні питання. І, звісно, що готуватись можна до різного, але питання в тому, тут питання більше я думаю, що і до МОН, і до МОЗ одночасно, я думаю, що ми це запишемо в рішенні комітету, для того щоб ви спільно могли визначитись, які мають бути показники для оцього зонування: "жовта", "помаранчева", "червона". Бо вони насправді відрізняються досить суттєво, і відрізняються досить суттєво по тим змінам, які потрібно внести в законодавство, а іноді - в закони, а часто просто в підзаконку Міністерства освіти, для того щоб ЗНО відбулося за якимись новими сценаріями.

В мене, якщо чесно, викликає занепокоєння оце внутрішнє шкільне ДПА, відверто, це викликає серйозне занепокоєння, це те якраз, від чого ми хотіли відійти, коли приймали Закон "Про повну загальну середню освіту", і там, де норма про ЗНО у формі ДПА. Тут я би радив розглядати такий сценарій, щоб в найгіршому випадку застосувати те, що ми застосували в 2020 році, коли ДПА у формі ЗНО було добровільним для тих, хто хоче змінити свої оцінки, які вони, скажімо так, через ЗНО, які вони отримували протягом навчання в школі, і, звісно, для тих, хто буде вступати в заклади вищої освіти. Інші, якщо не хочуть змінювати оцінки або не планують вступати, то, напевно, це був би як варіант, тому що повертати ДПА в школи – це не найкраща історія, навіть з тієї точки зору, що ми... Я не впевнений, що ми зменшимо кількість людей, які будуть приходити і складати ДПА.

БОЙКО В.І. Статистика минулого року показує, що кількість випускників поточного року закладів загальної середньої освіти, вони суттєво не вплинули на явку. Тобто...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чого? Мінус 25 відсотків, здається, було...

БОЙКО В.І. Але в основному це за рахунок учнів, студентів закладів професійної і професійно-технічної освіти. Вони, як-то кажуть, вздохнули з полегшенням, ДПА через ЗНО їм непотрібне, і вони просто не з'явилися.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А, до речі, є статистика, скільки випускників саме 11 класу, наскільки зменшилася кількість в минулому році, скільки не прийшло?

БОЙКО В.І. Лише по випускникам – там порядка 14-15 відсотків. Тоді як по закладам професійно-технічної освіти неявка 22-27 відсотки. Тобто якраз саме ця категорія і скористалася нормою закону.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Скільки нам треба часу, якщо у вас deadline 9 квітня, коли можна зробити остаточні висновки, скільки нам треба часу... Пане Андрію, а скільки треба нам часу для того, щоб ми під 9 квітня, от давайте від зворотнього йти, якщо в нас deadline прийняття рішення 9 квітня, скільки нам треба часу для того, щоб ми точно встигли всі наші документи, ви свої, а ми, якщо потрібно, через Верховну Раду, провели для того, щоб змінити формат проведення ЗНО?

ВІТРЕНКО А.О. На зміну наших документів нам необхідно буде
приблизно місяців зо два.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Місяців зо два. Але ми це встигнемо зробити навіть після 9 квітня, правда, це для Центру оцінювання якості, я так розумію, 9 квітня є deadline фінальним?

БОЙКО В.І. Фінальним уже при наявних нормативних документах, звичайно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я до чого? Я до того, колеги, щоб нам зараз змодельовати ситуацію і прийняти, собі поставити на контроль, комітетський, щоб ми, наприклад, в березні місяці провели обов'язково засідання комітету з усіма разом: і з МОНОм, і з УЦОЯО, і з МОЗом, - для того щоб ми прийняли рішення і щоб встигли підготувати всі необхідні документи. Бо якщо ми прийнемо рішення, наприклад, про проведення ЗНО, про виключення, і ДПА у формі ЗНО буде добровільним, це нам знову потрібно робити зміни в закон. Тому нам потрібен буде в будь-якому разі час. Тому от я, власне, і для цього і кажу, хочу, колеги, з вами порадитись, чи нам в березні проводити, чи раніше нам проводити засідання. Раніше? Може, в лютому.

Пані Наталія, ви хочете долучитися до дискусії?

ППА Н.Р. Да. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ясно. Дякую, пані Наталія.

Іван Григорович.

ГРИШИНА Ю.М. А можна я відреаую на те, що Наталія сказала, можна?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте Івану Григоровичу...

ГРИШИНА Ю.М. Это уже будет другая тема.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Іване Григоровичу, прошу.

КИРИЛЕНКО І.Г. Сергій Віталійович, шановні колеги, я уважно прослухав доповідь, інформацію. Повинен сказати, що це професійний підхід. Треба подякувати міністерству за те, що воно дуже серйозно відноситься до цієї проблеми.

Продовжуючи запитання моїх колег, хочу сказати наступне. Ми влітку мали з вами 400, зараз маємо в 20 разів більше, і, на превеликий жаль, йде мутація... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Іване Григоровичу.

Юлія Миколаївна.

ГРИШИНА Ю.М. Дякую, Сергію Віталійовичу.

Я хочу відреаувати на те, що сказала пані Наталія, вже дещо Іван Григорович, на місці якого я сьогодні сиджу, почав говорити. Про те, що, дійсно, ситуації корінним чином відрізняються, і я хочу теж звернути на це увагу, колеги, що, в принципі, якщо б в нас ситуація не змінювалася з рівнем захворюваності, ми могли б зараз взагалі хоча б починати обговорювати тему, щоб нам залишити добровільне ДПА. Але справа в тому, що ситуація погіршується з кожним днем, і в нас сьогодні, чи вчора, сьогодні, мабуть, не дивилася, вчора 9,5 тисяч в нас, і ми бачимо, що навіть ситуація на місці не стоїть, з кожним днем все гірше і гірше. Тому, я так розумію, ми всі з вами розуміємо, колеги, що ми все одно будемо це питання обговорювати, і нам потрібно до нього готуватися однозначно, на жаль.

Валерій Іванович, я вам хочу подякувати за те, що, дійсно, от ми зараз, в нас листопад, а ми вже обговорюємо ці питання, у вас вже є і стратегічний підхід, ви достатньо серйозно вже на сьогоднішній момент розумієте, що ви будете робити, у вас є різні варіанти, це так заспокоює. Тобто ми готуємось заздалегідь до ЗНО. І в мене декілька питань.

Я хотіла уточнити з приводу коштів, які, говорили, будуть виділятися на... повинні бути виділені на забезпечення безпечного процесу проведення ЗНО. І ви говорили про ось ці тонни літрів, які повинні бути закуплені. В мене питання-уточнення: а в проекті бюджету в нас не передбачені на це кошти?

БОЙКО В.І. Ми не можемо навіть планувати по нашій бюджетній програмі, оскільки це не передбачено напрямами нашої діяльності: закупівля засобів захисту. Тобто це за образом і подобою, за аналогією, як минулого року. Тобто це має бути закуплено, розподілено по областях, державним адміністраціям чи...

ГРИШИНА Ю.М. А хто нас профінансував влітку?

БОЙКО В.І. Фінансування як такого не було, тому що це зроблено було за рахунок посольства Швейцарії, за рахунок ЮНІСЕФ і за рахунок НАК "Нафтогаз України". Тобто вони мали кошти, вони це все закупили, і в обласні управління було надіслано ці всі засоби захисту, а область уже безпосередньо розподіляла по пунктам тестування відповідно до встановлених нормативів.

ГРИШИНА Ю.М. Це питання до міністерства. Іван Григорович каже, що потрібно звертатися за гуманітарною допомогою. Давайте просто заздалегідь, якщо, знаєте, готуватися заздалегідь, треба шукати кошти. Гуманітарна допомога – це добре, але я думаю, що ми можемо... В нас є різні і перерозподіли, і так далі, є різні варіанти, де ми можемо знайти кошти, нам потрібно готуватися до цього.

І скажіть, будь ласка, друге питання. Знову ж таки в аспекті того, що ми розуміємо, наскільки серйозна ситуація є, чи вона, на жаль, чим далі, тим гірше, скажіть, будь ласка, чи розглядали ви взагалі варіант проведення ЗНО в дистанційній формі повністю?

БОЙКО В.І. Те, що називають дистанційна форма, ЗНО-онлайн, ми провести це не можемо з огляду на дві речі. По-перше, ми не можемо гарантувати, що по той бік екрану сидить саме авторизований Іваненко Іван Іванович, самостійно виконує завдання. По-друге, систему захисту інформації на таку величезну країну, як Україна, побудувати за такий короткий період часу неможливо. Наша ідея, яку ми хочемо реалізувати у вигляді екзаменаційних центрів по областях, зараз лише тільки обговорюється, формуються бюджетні запити, по центральним органам виконавчої влади здійснюється погодження концепцій.

Проведення ЗНО-онлайн – тесту високих ставок здійснити мережево неможливо, тому що підтвердити факт, по-перше, виконання саме тим учасником, який зареєструвався; по-друге, унеможливити використання ним будь-яких інших допоміжних засобів; і, по-третє, бланк відповідей паперовий, на звороті якого написано "З правилами проходження зовнішнього незалежного оцінювання власноруч ознайомлений", - це є документом, який дозволяє в будь-якому суді, інстанції доводити, що це твій результат. Інший випадок довести, що в тебе результат 100 балів, а не 101, або 99, тут це неможливо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги.

Чи є в когось ще запитання? Якщо немає, то є пропозиція підсумувати і в рішенні комітету дати декілька доручень. Хотів би з вами, колеги, порадитись.

По-перше, дякую за презентацію. Насправді це важливо нам для розуміння цифр. Я розумію, що, на жаль, ми всі цифри не змогли побачити, і у зв'язку з цим є декілька пропозицій, колеги, записати в рішення комітету.

Перше. Доручити Міністерству освіти і науки здійснювати моніторинг щодо рівня епідемічної безпеки в Україні та в разі потреби не пізніше 9 квітня прийняти рішення щодо зміни умов проведення державної підсумкової атестації у формі ЗНО в 2021 році та/або умов прийому до закладів вищої освіти в 2021му році, забезпечивши внесення відповідних змін до нормативно-правових, організаційно-розпорядчих документів з питань, що регламентують проведення ДПА та конкурсного відбору для вступу на навчання до закладів вищої освіти.

Друге. Доручити Міністерству освіти і науки України забезпечити спільно з Міністерством охорони здоров'я та Міністерством фінансів вивчити питання щодо способів забезпечення закладів освіти, на базі яких створюватимуться пункти проведення зовнішнього незалежного оцінювання, протиепідемічними засобами.

Я би ще попросив би Український центр оцінювання якості освіти дати нам прогнозні показники по кількості осіб на тестуваннях та кількості тестувань в залежності від кожного зі можливих сценаріїв, які ви плануєте спільно з Міністерством освіти, які ви бачите, і обов'язково приблизні цифри, наскільки мусить змінитися ваш бюджет на проведення зовнішнього незалежного оцінювання.

Я вам скажу, більше того, я би пропонував би протягом двох тижнів нам дати ці цифри, щоб ми через два тижні на засіданні комітету ще раз повернулися до цього питання, і пояснюю чому. Завтра ми голосуємо за бюджет в першому читанні, потім він до нас повернеться з врахованими чи не врахованими пропозиціями Міністерства фінансів. І потім в нас буде два тижні на внесення правок до другого читання. І дуже хотілося б, щоб ми спільно проговорили потреби, потенційні потреби на "помаранчевий", "червоний" або інші варіанти проведення зовнішнього незалежного оцінювання, щоб ми могли закласти резервні кошти в бюджеті.

В нас є бюджетна програма на цей рік по COVID на суму в 1 мільярд. Але вона, очевидно, планувалася трішки на інші цілі. Я думаю, що в найгіршому варіанті Міністерство освіти і науки, коли буде готувати порядок використання коштів, зробить певний резерв для того, щоб це забезпечити. Але якщо буде така потреба, бо я думаю, що це буде гарна колективна правка всього комітету, для того щоб ми все ж таки цей резерв собі вже в бюджеті до другого читання запланували.

Четвертим пунктом є пропозиція записати в рішенні комітету Міністерству освіти і науки і Міністерству охорони здоров'я, звісно, з Українським центром оцінювання якості освіти, і визначитися з показниками рівнів захворюваності для визначення рівнів безпеки, от цього "зеленого", "жовтого", "помаранчевого" і "червоного", щоб ми всі наперед вже зрозуміли. Я розумію, що правильно сказав Іван Григорович, раніше, коли ми вперше обговорювали це питання, в нас було декілька сотень на день захворюваність, зараз вона сягає майже 10 тисяч. Концептуально, до речі, в нашому

житті щось принципово не змінилося, але, менше з тим, ми розуміємо ризики і не хочемо, в жодному разі не хочемо підвищувати ці ризики для вчителів і учнів. Тому нам би наперед спробувати змодельовати ці показники рівнів захворюваності, щоб ми розуміли, до чого нам готуватися. Якщо ми собі прогнозуємо, скажімо, не зменшення, а залишення хоча б на тому ж самому рівні кількості захворюваних, то ми розуміємо, що в "зеленій" і "жовтій" зоні ми вже навряд чи будемо, Україна. Тому нам однозначно треба буде розглядати варіанти з "помаранчевими" або "червоними" рівнями небезпеки.

І останнім питанням, контрольне питання: щодо проведення зовнішнього незалежного оцінювання розглянути на засіданні комітету в лютому, а через два тижні, коли ми отримаємо розрахунки, для того щоб ми могли зробити якісь попередні варіанти і знову проговорити і з вами, і з Міністерством освіти і науки можливі сценарії проведення, щоб ми вже собі мали дорожні карти по цих сценаріях, що нам треба буде зробити і в січні, і в лютому, і в березні, і в квітні, і в травні для того, щоб провести в тій чи іншій формі зовнішнє незалежне оцінювання і державну підсумкову атестацію.

Колеги, немає заперечень до проекту рішення? Тоді прошу підтримати і проголосувати. Хто – за?

Іване Григоровичу, дякую.

Пані Наталія, ви з нами? За. Дякую.

Шановні колеги, одноголосно.

Переходимо до другого питання. Але в мене є пропозиція, якщо можна... Пані Наталія, ви щось хочете сказати чи просто це картинка зависла? Дякую.

Колеги, в мене є пропозиція, для того щоб не затримувати пані міністерку соціальної політики, якщо ви не проти, давайте перейдемо одразу до третього і четвертого питання. Це два питання: проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування системи інституційного догляду та виховання дітей (реєстраційний номер 3587), це проект Кабінету міністрів, і другий, альтернативний, проект 3587-1 за авторством Королевської, Павленка, Солода та інших. Якщо ви не проти, давайте піднінемо це питання вгору, щоб ми не затримували пані міністерку. Пані Марина, якщо можна.

ЛАЗЕБНА М.В. *(Не чути)*

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую, Марина Володимирівна.

Колеги, в кого є запитання? Да, Юлія Миколаївна.

ГРИШИНА Ю.М. Марина Володимирівна, доброго дня! Юлія Гришина, якщо ви мене погано бачите. Я хочу сказати, колеги, що ми з пані Мариною уже працюємо багато місяців над цією проблемою. Я хочу вам подякувати за активну співпрацю, і це дійсно в нас така, достатньо болюча і достатньо актуальна проблема, і в нас є взаєморозуміння, ми чуємо один одного з комітетом, ми з вами теж проводили комітетські слухання на цю тему, і в мене декілька питань.

Пані Марино, перше. Ви говорите, що ви проводили дослідження, і з цих дітей, яких було повернуто до закладів інституційного догляду, ви сказали, що є певний відсоток дітей з СЖО. Це та проблема, про яку ми постійно дискутуємо з вами. Я не почула, а скільки з цієї сукупності дітей скільки все-таки дітей, які живуть в складних життєвих обставинах?

ЛАЗЕБНА М.В. *(Не чути)*

ГРИШИНА Ю.М. Пані Марина, а ось ці 10 тисяч дітей, які, ви кажете, все-таки пройшли через ці комісії, а що це за 10 тисяч дітей? Ми ж вами їх відтермінували, ці комісії, на рік. Це ті, які добровільно на них пішли, чи що це за діти?

ЛАЗЕБНА М.В. *(Не чути)*

ГРИШИНА Ю.М. Тобто це ті, які встигли, так? Добре. Дякую.

КОЛЕБОШИН С.В. Да, пане Ростиславе.

ПАВЛЕНКО Р.М. Дякую, пане Сергію.

Пані Марина, Ростислав Павленко. Дайте, будь ласка, відповідь на таке. В системі освіти існує досить специфічна така річ, яка називається "заклади військової освіти", і відповідно дуже багато питань, і до мене як до депутата вже зверталися, щодо курсантів, яких забезпечували гуртожитками, формою, харчуванням і таке інше навіть в найскладніші 90-ті роки, і зараз є велике побоювання, що все це буде скасоване. І за

аналогією це стосується закладів спортивної освіти і мистецької. Як планується це питання вирішувати? Ну, з 13-14 років насправді.

КОЛЕБОШИН С.В. Все, пане Ростиславе?

Ще запитання в колег?

КОЛБАСА Р.С. ... постійно ночувати там. Тобто цей заклад буде відноситися до інституції. І тут зразу стане питання: відвідує дитина свою родину чи ні. Оце головний меседж, який несе цей закон. Якщо дитина не відвідує, не повертається додому, ніяким чином батьки не приймають участь у вихованні, оце для нас є проблема. А якщо вона обдарована, вчиться в такому типі закладу і є певний прогрес, тут немає по цьому питанню проблем.

І інше, що може стосуватися цих закладів також, – це система фінансування. Тому що ми розуміємо, що якщо є певна дитина, яка, наприклад, проживає, виховується в таких типах закладів, взагалі в системі, то батьки повинні нести відповідальність за кожну дитину. І тут ми взагалі не скасовуємо, скажімо, питання безкоштовного перебування, тут є певна диференціація. Якщо є спроможна сім'я і ця дитина проживає в пансіоні, то це, дивлячись від типу спеціалізованого закладу, там є певна диференціація. А так, в цілому, по цим типам закладів ми хотіли би, і прагнули, щоб ці заклади давали результати по суті спеціалізації, розвитку для обдарованих дітей, і це певний меседж для них.

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую, Руслан Сергійович.

Наталія Романівна, у вас запитання?

ППА Н.Р. Я хотіла уточнити, бо в мене якраз відкрита ця норма. Тут особи, які здобувають військову освіту в закладах спеціалізованої освіти, військового, військово-спортивного профілю (безоплатно – закреслено, вилучається цим проектом закону) забезпечуються місцями у гуртожитках, харчуванням, спеціальним одягом та стипендіями згідно із законодавством. І виключається безоплатне харчування – це наступна норма, - і проживання у військових, спортивних, мистецьких та академічних ліцях.

Дивіться, ми будемо пропонувати, якщо... Готові, швидше за все, підтримати цей законопроект в першому читанні, але до другого ми би хотіли все-таки цю норму вернути. Цих ліцеїв не так багато, і, власне, військові, військово-спортивні ліцеї... *(Не чути)*

КОЛБАСА Р.С. Якщо можна, я прокоментую. Я повністю підтримую вас...

Дивіться, якщо можна, просто погано було чути в кінці. Дивіться, по великому рахунку, тут ми несемо іншу, по суті, мету. Якщо ця дитина перебуває в такому типі закладів, то – перше – це буде визначатися, ці всі норми і процедури, відповідно до постанови Кабінету Міністрів. Що це нам дає? Ми зараз кажемо про те, що є діти, які потребують безкоштовного стовідсоткового повністю перебування в цих пансіонах, а інша ситуація, коли ми включаємо в цей процес місцеву владу, батьків, і тут певна, те що кажуть, диференціація. Регулювати ці норми законом постійно дуже тяжко.

Тому, якщо ми кажемо, що є філософія взагалі до інституцій, в яких діти там перебувають дуже довго і проживають, то це врегульовувати також постановою, яку ми можемо з нашими колегами регулювати в оперативному порядку. Тому що це є принципово, в законі дуже тяжко це регулювати. І до другого читання, я повністю згоден, ми можемо це також

ППА Н.Р. Це точно дискусійна норма, бо питання військових в час війни, і люди, які потім йдуть в свої заклади вищої освіти, військові, і їдуть на фронт і своє життя підставляють, то, напевно, якщо ми до мистецьких можемо дискутувати, то, напевно, щодо військових знайти в залі підтримку буде дуже складно. І тому я би пропонувала це розбити на різні норми, і взагалі до другого читання щоб ми мали підтримку цього законопроекту... *(Не чути)*

ЛАЗЕБНА М.В. Підтримуємо. Ми підтримуємо таку норму. Чітко визначати в законі, для кого вона безкоштовна, а для кого вона буде...

ППА Н.Р. І тоді там не буде зловживань і розуміння, що один Кабмін бачить так, другий так. Дякую вам.

І наступне, я думаю, питання зададуть. То теж дискусійне, я думаю, яке ми можемо прочитати до другого читання, це про позбавлення батьківських прав за 2 місяці чи все-таки, наприклад, продовження терміну до 6 місяців.

КОЛБАСА Р.С. Тут я можу пояснити, колеги, в чому ця є причина. Тут є колізії знову-таки в законодавстві. Дивіться, коли мама відмовляється в пологовому будинку від дитини, у неї 2 місяці. Протягом 2 місяців вона повинна прийняти рішення: або все-таки пройти цей стрес, адаптуватись, їй допомогли соціальні працівники, і вона забрала цю дитину, і це щастя. А якщо ні, то по іншій нормі закону, якщо батьки не відвідують протягом 6 місяців дитину, то такі батьки позбавляються батьківських прав. Це дуже стара норма, вона завжди була.

І виходить так, щоб мама, яка відмовилась протягом 2 місяців від дитини, значить, дитині треба ще 4 місяці перебувати в закладі, щоб або маму цю позбавили батьківських прав, і процес позбавлення почнеться після 6-и. Тому виключно це ради дітей, про те, що якщо вони не відвідують, а там дуже чітко написано: з певних поважних причин. У нас зараз навіть ми бачимо по статистиці, по інформації, по ситуації, якщо є контакт, ми ж навіть зараз прописали, що на вихідні забирають, кожні 2 тижні забирають, на канікули. Тобто це є, фіксується, освіта це все бачить. Якщо батьки не відвідують дитину, то вже є підстави позбавити.

Тому ми, по суті, врегульовуємо ці норми, щоб у нас діти у ці 4 місяці, з 2-х до 6-и, вони просто не були без юридичних подальших кроків, тільки із-за цього.

ППА Н.Р. А, може, тут варто додати вікову градацію? Бо у віці, звичайно, що в новонародженої дитини, чи до 5 років, чи до 8-и, там 2 місяці, 6 - велика норма. Але є батьки, які, навіть не знаю...

КОЛБАСА Р.С. Я пропоную, ми обговоримо, і якщо можна, це, по суті, норма тільки по маленьким вона і стосується. Ви праві.

ЛАЗЕБНА М.В. Тільки для маленьких дітей.

ППА Н.Р. Добре. До другого читання доопрацювали і дали вікову норму. Це міняє, бо та дитина, що в 5 років чекає 2 місяці, а що в 6, то різниця. Але то питання,

ясно що, батьків, але воно дуже болюче. І в суспільстві цих 2 місяці маленьких... Ясно, що я би підтримала особисто... Дякую.

КОЛЕБОШИН С.В. Одне запитання ще, якщо можна. Тут є в підпункті 4 пункті 8 розділу І законопроекту така норма, що якщо виховання і догляд дитини в сім'ї ускладнюється через стан здоров'я батьків, інвалідність, тривале стаціонарне лікування, то її утримання в пансіоні буде фактично покладатися на місцеві бюджети. Тобто це додаткові кошти на місцеві бюджети. Чи є прогноз, які це кошти? Чи є розуміння, що громади потягнуть ці кошти, щоб в нас не відбулося, як-то кажуть: туди віддали, а там не взяли?

КОЛБАСА Р.С. Дивіться, ми це усвідомлювали, аналізували. Якщо дуже просто, то це зараз порядка 200 дітей. Тобто бувають випадки, коли просто батькам... вона мама-одиначка, наприклад, вона лікується, є така потреба...

КОЛЕБОШИН С.В. 200 по країні, Руслан Сергійович? 200 по країні?

КОЛБАСА Р.С. Да. Тобто це на сьогоднішній день вирішення, особливо при децентралізації, вирішення питання, щоб... местная власть до нас звертається, що вони не можуть використовувати, тому що цього немає. Так, зараз буде певна підтримка і механізм спрацює оцей: місцева, інтернат і мама, яка жива, і, слава Богу, выздоровела.

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую. 200 – це нормально.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, чи є в когось ще запитання чи зауваження?

В мене є тільки одна пропозиція: до другого читання, будь ласочка, приведіть деякі положення законопроекту у відповідність з чинним законодавством у сфері освіти. Бо в нас вже, наприклад, немає закладів освіти III ступеня. Це вже згідно Закону "Про повну загальну середню освіту" – це заклади освіти, що забезпечують здобуття профільної середньої освіти. Просто термінологічно. І це саме стосується учнів закладів професійної освіти. Вони не учні, а здобувачі, і причому на всіх рівнях освіти. Ми дамо свої пропозиції, і Міністерство освіти дало свої вам. Тому дуже велике прохання до

другого читання врахувати ці пропозиції, щоб ми мали термінологічно єдине законодавство і щоб не було плутанини. Дякую.

Шановні колеги, якщо немає більше запитань чи зауважень, є пропозиція поставити на голосування рішення комітету і рекомендувати головному Комітету гуманітарної та інформаційної політики прийняти цей законопроект за основу.

Хто – за, прошу проголосувати. 8. Хто – утримався? Утримався один - Ростислав.
Дякую, колеги. Рішення прийнято.

ЛАЗЕБНА М.В. Дякую, колеги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Марино.

І відповідно є пропозиція альтернативний законопроект 3587-1 відправити на доопрацювання.

Хто – за, прошу проголосувати. Дякую, колеги. Одноголосно.

Дякую, пані Марино. Дякую за ваш час.

Колеги, продовжуємо. Наступний пункт порядку денного – проект Закону про внесення змін до Закону України "Про повну загальну середню освіту" (щодо узгодження окремих положень законодавства) (реєстраційний номер 3808).

Пане Ростиславе.

ПАВЛЕНКО Р.М. Так, це той багатостраждальний законопроект, здається, це вже третє коло, тому я навряд чи скажу щось нове. Власне, питання з контрактами для вчителів, які отримують одночасно з заробітною платою і пенсійне забезпечення. І пропонується відійти від моделі такого примусового підписання з ними контракту і покласти, власне, це на вільні контрактні відносини.

Минулого разу, наскільки я пам'ятаю, комітет не зміг прийняти рішення. То пропонується все-таки винести його в зал з пропозицією підтримати в першому читанні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Ростиславе.

Пан Андрій Вітренко ще з нами на зв'язку? Думаю, що да.

ВІТРЕНКО А.О. Да.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Андрію, в мене до вас запитання. Ми вже з цього року перейшли на контракти для вчителів. Чи є у вас інформація, бо я не пам'ятаю... я приблизний порядок цифр пам'ятаю, але, щоб бути точним, чи є у вас статистика скільки вчителів пенсійного віку були переведені на контракт, або, точніше, скільки від них відмовилися підписувати контракти?

ВІТРЕНКО А.О. На жаль, я зараз не володію даною інформацією. Зараз, хвилиночку, я дізнаюся, я не був готовий до цього питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я розумію, це просто... ми знову піднімаємо це питання. Наскільки я пам'ятаю, там була цифра - одна десята відсотка тих, хто відмовився. Тобто там йде мова на десятки вчителів, які просто відмовилися підписувати контракти, а просто залишилися на пенсії, наскільки я пам'ятаю.

_____. Які залишили школу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Які залишили школу, да. Тобто 99,9 в періоді підписали контракти і спокійно перейшли на контракти. Більше того, вони вже перейшли.

КОЛЕБОШИН С.В. Влітку... Я сьогодні спілкувався з заступницею міністра, з Любомирою Степанівною. Вона, в принципі, підтверджує те, що казав Сергій Віталійович, що в цілому цей процес пройшов нормально, адекватно. Звичайно, що окремі випадки, вони при будь-якій процедурі існують, але в цілому це відбулося в нормальний спосіб.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я би насправді подумав би про те, щоб всіх перевести на контракт.

КОЛЕБОШИН С.В. Я б хотів, до речі, додати, що, окрім норми про пенсійний, в цьому законопроекті норми щодо трудового договору з керівниками державних і комунальних закладів щодо виключення норми щодо координації центральним органом виконавчої влади з питань освіти діяльності структурних підрозділів з питань освіти органів місцевого самоврядування і зняття обмеження щодо безоплатного отримання повної загальної середньої освіти в державних і комунальних закладах освіти лише один

раз протягом життя. Тобто і переважна більшість, скажімо так, зауважень, які висловили і Міністерство освіти і науки України, і Мінфін, які не підтримують законопроект, Мінсоц готовий підтримати за умови доопрацювання, вони стосуються якраз другої, третьої і четвертої цих норм, а не першої. Тому мені здається, що це, скажімо так, в своїх роздумах щодо цього законопроекту, мені здається, що якщо б його доопрацювати саме до цієї норми, то він міг би розглядатися як такий, який може бути підтриманий в залежності від позиції того чи іншого депутата. А в такому комплексному вигляді тут його важко от так от: там і те, і те, і те, і те.

ГОЛОВУЮЧИЙ. От, якщо можна, я якраз по цій останній нормі хотів запитати.

Пане Ростиславе (я просто зараз не маю самого тексту проекту закону), скажіть, будь ласка, оця норма про зняття обмеження щодо безоплатного отримання повної загальної середньої освіти в державних комунальних лише один раз протягом життя, а в чому логіка? Хтось буде два рази отримувати повну загальну середню освіту?

ПАВЛЕНКО Р.М. Я так розумію, бо я один із авторів, то малось на увазі, що можливість повернення через якийсь час для завершення повної середньої освіти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так це все одно один раз. Навіть коли на другий рік залишають, воно все одно безоплатно.

Добре, колеги. Ми вже неодноразово обговорювали цей проект закону, тому давайте визначатися.

Шановні колеги, я ставлю на голосування традиційно, через те, що в нас немає висновку підкомітету з цього приводу, то традиційно йдемо за нашою...

ППА Н.Р. Дві секунди. Я ще хотіла сказати, що на підкомітеті...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, пані Наталіє.

ППА Н.Р. ... ми проговорювали про те, що там до директорів питання до конкурсів було, пом'якшення умов і терміну їх перебування. Це була та норма теж дискусійна, яку ми обговорювали на підкомітеті, і це теж важливо зараз, якщо ми навіть і приймемо цей законопроект, як воно буде впливати на обрання директора школи.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, якщо ми завершили обговорення, то все ж таки давайте рухатися по звичному для нас порядку.

Перше. Ставимо на голосування пропозицію - підтримати законопроект за основу.

Хто – за? Пане Ростиславе, дякую. Іван Григорович, теж? Іван Григорович – за. 2 – за.

ПАВЛЕНКО Р.М. Дякую дуже.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хто – утримався? Хто – проти? Пане Володимире, а ви...

ВОРОНОВ В.А. Утримався.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Утримались.

2 – за, а всі інші – утримались.

Друга пропозиція – відправити проект на доопрацювання.

Хто – за? Іван Григорович – за. 8 людей – на доопрацювання.

Хто - утримався? Пані Наталіє, ви утримались?

ППА Н.Р. Я Ростика підтримала, утрималась. Так, утрималась.

ПАВЛЕНКО Р.М. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отже, 8 – за. Рішення прийнято. Законопроект відправляється на доопрацювання. Дякую, колеги.

Наступне питання: проект Закону про самоврядування медичних професій в Україні (реєстраційний номер 2445-д). І з нами автор законопроекту Артем Дубнов. І я пропоную послухати автора законопроекту, тим більше, що минулого разу він 2 години був присутній на нашому комітеті, але коли ми дійшли до 10 питання цього законопроекту, кворуму в нас вже не було.

Тому, пане Артеме, ми вибачаємось, і тепер вам слово, прошу.

ДУБНОВ А.В. Дякую, пане Сергій. Єдине прохання: не відходьте на... 3 хвилини.

Дякую за можливість представити проект Закону України про самоврядування медичних професій. Це дуже така важлива реформа, яку в медичній спільноті

обговорюють вже давно, і зараз настала черга представити його до шановних членів вашого комітету.

Тож самоврядні лікарські організації, які успішно працюють в розвинених країнах, відповідають за більшість професійних питань медиків. І практика демократичних країн світу доводить, що професійне лікарське самоврядування – це надзвичайно потрібна і корисна модель керування медичною галуззю.

Професійне самоврядування медичних професій, про яке ми сьогодні говоримо, це особливий вид професійного самоврядування, яке буде гарантуватися та забезпечуватися державою і надасть кожному представнику медичної професії право керувати діяльністю професій, самостійно виконувати завдання та здійснювати повноваження.

В законопроекті є розподіл за компетенціями між кількома самоврядними організаціями: перша – Палата лікарів сімейної медицини, це перший етап медичної реформи, вам відомий; друга – Палата лікарів-спеціалістів, це щодо другого етапу медичної реформи, в який ми зараз входимо; третя – Палата стоматологів; і четверта – Палата медичних спеціалістів, це маєтись на увазі молодших медичних спеціалістів (фельдшера, медсестри, зубні техніки); і п'ята – Фармацевтична палата.

До повноважень палат самоврядування будуть входити питання: перше – видача свідоцтва на право здійснення медичної та фармацевтичної діяльності; забезпечення створення та ведення реєстру. Щоб ви розуміли, на жаль, реєстру медичних спеціалістів наразі в Україні просто немає, і ми не знаємо, скільки лікарів, не знаємо, скільки медсестер, ми не знаємо, де вони живуть.

Також будуть питання: вимоги та стандарти до безперервного професійного розвитку, що, певно що, є дотичним до питань відання вашого комітету. Встановлення якості рівня і своєчасності та повноти надання медичної допомоги населенню. Розроблення та затвердження кодексу етики, якого теж немає. Погодження стандартів з охорони здоров'я.

При доопрацюванні були ширше прописані і розкриті всі функції та повноваження самоврядних медичних професій, додання стаття "Завдання самоврядних медичних професій та взаємодія палат і держави".

В доопрацьованому законопроекті робочою групою у складі професійної спільноти було розглянуто, обговорено правки, пропозиції представників всіх сфер медицини. Були також напрацьовані компромісні положення, які, на жаль, цей законопроект має. І ми спробували виважити текст, але, звичайно, є питання, які потребують доопрацювання до другого читання, ми це розуміємо.

Є впевненість, що даний текст влаштовує медичну спільноту, представляє їх інтереси та допоможе їм захищати свої професійні інтереси і розвинути медицину в країні та покращити її якість, а зараз з пандемією COVID, ви розумієте, що медична система потребує нашої підтримки.

Тому прошу шановних членів комітету підтримати до розгляду у сесійній залі цей важливий законопроект. Дякую.

КОЛЕБОШИН С.В. Так, співдоповідач...

ДУБНОВ А.В. Буду радий відповісти на питання, якщо є.

КОЛЕБОШИН С.В. Ольга Володимирівна Коваль, співдоповідач.

КОВАЛЬ О.В. Автор законопроекту чітко висловив бачення щодо цього законопроекту, його мету. Я ж зачитаю висновки, які були отримані установами та організаціями. Головне науково-експертне управління не надало свого висновку. Міністерство охорони здоров'я України не підтримує проект закону, а висловлює до нього низку зауважень. Зауваження, я думаю, зачитувати не буду, оскільки в кожного є проект рішення комітету, там зауваження є.

Міністерство освіти і науки всіляко підтримує ідею запровадження в Україні професійного самоврядування та передачі професійній спільноті частини функцій держави. Втім в межах компетенції вважає, що в поточному вигляді законопроект не може бути прийнятий, оскільки його прийняття містить суттєві корупційні ризики, створює непрозору монопольну систему, не підпорядковану суспільству, та призведе до суспільних конфліктів. Національна академія педагогічних наук погоджує законопроект без зауважень. На засіданні підкомітету було обговорено даний законопроект і прийнято рішення - ухвалити остаточне рішення на засіданні комітету.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Ольга.

Колеги, чи є запитання?

ДУБНОВ А.В. Дозвольте ремарку. Вибачте, дозвольте ремарку. Якщо я правильно розумію, то Міністерство охорони здоров'я не підтримувало цей законопроект до того, як ми його доопрацювали, коли були альтернативні проекти. Наскільки мені відомо, Міністерство охорони здоров'я підтримує цей законопроект в тій редакції, яка є.

Щодо Міністерства освіти і науки, ви маєте розуміти і чітко для себе запам'ятати, що цей проект не про освіту, цей проект - про життя лікаря після освіти. От освіта закінчилася, і цей проект про це. Тому досить дивним виглядає коментарій Міністерства освіти.

КОВАЛЬ О.В. Дивіться, переді мною лежить висновок Міністерства охорони здоров'я із пропозиціями, датований 21 вересням 2020 року.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А до якого номеру?

КОВАЛЬ О.В. Це до номеру 2445-д.

ГОЛОВУЮЧИЙ. О'кей. Шановні колеги, є запитання до автора, ні? Давайте, якщо коротко, в двох словах, щоб всі... Я думаю, що і так всі розуміють, але про що цей законопроект?

Цей законопроект, по суті, це те, про що ми часто говоримо на своєму комітеті: це про доступ до професій, коли спільнота самостійно встановлює вимоги доступу до своєї професії і сама перевіряє доброчесність, чи готова людина стати, я не знаю, умовно стоматологом, наприклад, що вона завершила, які в неї професійні кваліфікації, який досвід, яке підвищення кваліфікації і так далі, і тому подібне.

Тому, в принципі, ідея не нова, ідея вже "відкатана" в світі. Єдиний ризик, який я бачу, насправді це поки що незрілість певна наших самоврядних інститутів, які існують. Це правда. Але я, чесно, відверто, при всій повазі до медиків, більше би хвилювався, якби ми експериментували на освітньому середовищі, якщо чесно.

Але, в принципі, закон, звісно що, не досконалий і потребує ще певної роботи над ним між першим і другим читанням, але він великий, він цікавий і, звісно що, як будь-

яка реформа, яка насправді змінює систему, не реформує її, не змінює форму системи, а змінює саму систему визнання і доступу до професій, звісно, що вона буде мати певну і суспільну зацікавленість, скажімо так, і певну протидію з боку тих, хто звик працювати в старій системі.

Тому, колеги, моя особиста думка: я би підтримав би і віддав би головному комітету, нехай виносять в зал, нехай починають працювати. Я ще не знаю, як зал на це відреагує насправді, тому що це певним чином якась нова система для України. Але між першим і другим читанням можна з нього зробити щось інше і щось гарніше. Пані Олю.

КОВАЛЬ О.В. Я хочу підтримати пана Сергія, оскільки питання є актуальним. Основні застереження – це є корупційні ризики, тому що не чітко визначено перелік документів, який необхідний для допуску до професій, та ряд інших застережень. Але мені здається, що це все ми можемо виправити між першим і другим читанням, попрацювавши із нашим навіть антикорупційним комітетом. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Олю.

Я навіть не знаю, як би я оцінив би нинішній рівень корупції в нинішній системі. Тому таке, дискусійне питання, я думаю, що корупційні ризики є завжди, Конституційний Суд вирішить.

Юлія Миколаївна.

ГРИШИНА Ю.М. Дякую.

Артеме, вітаю. Буквально одне застереження хочу висловити. Що ми, коли читали цей законопроект, ми говорили про те, що у медиків є настільки і так складна система, коли вони закінчують навчання, в них особливі вимоги до навчання, потім в них інтернатура. Тобто вони там проходять стільки стадій для того, щоб потрапити, дійсно, до того моменту... Вони стільки проходять оцих достатньо складних випробовувань, і що потім в кінці їх чекає ще і нова процедура допуску до професій, от тут у мене застереження, щоб не відбили взагалі, знаєте, бажання навчатися. А то там невеликі заробітні плати, 150 балів на вступі, достатньо складно пройти всі ці випробовування, а потім доступ до професії. Це викликає певні запитання, як це буде воно на практиці.

А так загалом, Артеме, ми підтримуємо.

ДУБНОВ А.В. Юля, дуже дякую за підтримку. Я хотів розказати, секунду, членам комітету. Ми спробували зробити найпростіший спосіб: декларативний спосіб. Якщо людина пройшла медичний університет, пройшла інтернатуру, пройшла спеціалізацію, вона має просто завантажити свої документи в систему. Все. Це означає автоматичне отримання свідоцтва. Ніяких ні екзаменів, ніяких переатестацій. Ми розуміємо, що півмільйона медичних працівників ми не переатестуємо за один день.

Тому за формальним признаком наявності цих документів людина отримає свідоцтво, але потім за фактом скарги, якщо вона така буде, чи за фактом не продовження своєї медичної освіти безперервно, він може призупинити це свідоцтво, палата може призупинити. Тому якихось штучних перешкод ми тут точно не створюємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, шановні колеги. Дякую, пане Артеме.

Немає більше бажання обговорювати? Немає зауважень, пропозицій? Тоді ставимо на голосування проект рішення комітету. Йдемо своїм традиційним шляхом. В першу чергу ставимо його і рекомендуємо головному комітету подавати його в зал і прийняти законопроект за основу.

Хто – за? Дякую. Пані Наталіє? Пані Наталіє, ви з нами?

ППА Н.Р. Я з вами. Я утримуюсь.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Всі – за, пані Наталія – утрималась. Рішення прийнято. Дякую, колеги.

ППА Н.Р. Ми не готові підтримувати цей законопроект через корупційні ризики.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, розумію. Ми теж висловлюємо таке зауваження. Я думаю, що до другого читання колеги його підготують. Дякую, пане Артеме.

ДУБНОВ А.В. Дякую, колеги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, переходимо до наступного питання порядку денного. І все ж таки ми його сьогодні в залі не голосували, тому розглянемо, я

пропоную, наступні чотири питання, вони дуже короткі і технічні, я пропоную їх швидко розглянути.

6 пункт: проект Закону про ратифікацію Угоди про співпрацю між Кабінетом Міністрів України та Урядом Суверенного Військового Ордену Госпітальєрів Святого Іоанна Єрусалимського, Родосу і Мальти.

Сергій Валерійович.

КОЛЕБОШИН С.В. Всі виключно і комітети, і міністерства рекомендують схвалити таке рішення і рекомендувати Верховній Раді ратифікувати. Власне, я рекомендую це зробити і нашому комітету.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, немає бажання обговорювати? Тоді пропонується підтримати пропозицію Сергія Валерійовича.

Хто – за? Дякую. Одноголосно.

За основу і в цілому?

КОЛЕБОШИН С.В. Так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги.

Колеги, наступне питання: про затвердження кандидатур на здобуття щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів.

Сергію Валерійовичу, прошу.

КОЛЕБОШИН С.В. Дуже швидко, колеги. Це традиційна з 2006 року процедура - Премія Верховної Ради. В цьому році в нас, якщо я не помиляюсь, 27 осіб. На жаль, декілька областей - це Полтавська, Вінницька та Кіровоградська, - не подали клопотання, обласні ради, точніше. З'ясовано, Полтавська область двічі включала, але ми знаємо, що зараз облради займалися більше місцевими виборами і не встигли проголосувати це питання. Вінницька обласна рада не підтримала кандидатуру, яка була подана постійною комісією облради. Кіровоградська не отримала - я особисто в це не вірю, - не отримала жодної кандидатури від районних, міських органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

На жаль, така позиція обласних рад не дозволить нам підтримати освітян з цих регіонів. Тим не менш, я пропоную затвердити нам той перелік, який був наданий. Там є представники, дуже достойні представники, всіх інших областей та міста Київ.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, немає заперечень? Тоді прошу підтримати і проголосувати за рішення комітету і затвердити кандидатури.

Хто – за? Дякую. Одноголосно.

Наступне питання – восьме: про підтримку пропозицій щодо необхідності внесення змін та доповнень до Постанови Верховної Ради України "Про встановлення щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів".

Сергій Валерійович.

КОЛЕБОШИН С.В. Дуже швидко. Йдеться про те, що ми збільшуємо обсяг суми, яка буде виплачуватись в рамках Премії Верховної Ради педагогічним працівникам, і збільшуємо ми її до 60 прожиткових мінімумів. (Так, Євген Васильович?) Тим самим ми, по-перше, підтримуємо освітян. По-друге, саме такий обсяг у молодих вчених. І в цьому є логіка, що ми надаємо однакову можливість підтримати і педагогічних працівників, і молодих вчених. Власне, про це і йдеться в цьому проекті рішення. Прошу підтримати наших освітян і це рішення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, немає заперечення? В нас молоді вчені - доктори наук отримують саме цю суму, а працівники загальноосвітніх закладів отримують менше, як премію. Тому є насправді потреба вирівняти для того, щоб у всіх були стимули для розвитку.

_____. (Не чути)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Автоматично збільшується і під автоматичною правкою на збільшення.

_____. (Не чути)

ГОЛОВУЮЧИЙ. І воно з 2022 року. Зараз 27, максимум 30.

_____. (Не чути)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Можна. Я згоден. Все, домовились, колеги.

Хто за таке рішення комітету, прошу проголосувати. Дякую. Одноголосно, колеги. І передостаннє питання: про конкурс на іменні стипендії Верховної Ради України для молодих вчених – докторів наук.

Шановні колеги, нам надійшли подання традиційно: від Міністерства освіти і науки - 69 подань, від Національної академії наук - 19 подань, від Національної академії аграрних наук – 1, і навіть від Національної академії педагогічних наук – 1 подання. Сумарно подано 90 робіт претендентів, і конкурс становить 3 особи на одну стипендію.

Члени об'єднаної конкурсної комісії, експерти з проведення технічної експертизи на відповідність робіт вимогам на своєму засіданні 3 листопада здійснили експертизу подань і прийняли відповідні рішення щодо кожної роботи. Так, на жаль, 9 робіт претендентів відхилено через порушення однієї норми, що вік науковців на весь період отримання стипендії не може бути більшим 40 років. Тому мінус 9 робіт. Одна робота була подана від Міністерства освіти і науки і Національної академії наук. Це теж, в принципі, не дозволяється, але ми розібралися в проблемі. Обидва листи, і на МОН, і на НАН, були адресовані насправді НАН. Тому, як вони потрапили до Міністерства освіти і науки, ми не знаємо, але отримали два подання. А, поруч приміщення у них.

Тому, власне, експертна комісія обрала, що вони будуть від Національної академії наук. Весь інший перелік поданих є в нас в розданих матеріалах. Тому, якщо немає заперечень до роботи експертів, то прошу підтримати і затвердити цих кандидатів або претендентів з їх роботами. Немає заперечень? Прошу підтримати і проголосувати, колеги.

Дякую. Пані Наталіє? Одноголосно. Дякую, колеги.

Десяте - "Різне", традиційне. Чи є в когось питання, які треба обговорити на засіданні комітету?

ГРИШИНА Ю.М. Одну секундочку, це не питання, нагадування. Колеги, дуже важливо, дуже коротко, але дуже важливо. Через тиждень, 11 листопада, у нас з вами, я вам нагадую, комітетські слухання щодо питань реформування юридичної освіти. Вони в нас підготовлені, все йде за планом, все нормально. Вони повністю будуть проходити,

на жаль, у нас в умовах дистанційних, в ZOOM. Тому я прошу, дуже прошу всіх вас долучитися, послухати і взяти активну участь, тому що це важливо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, я підтримую, тому що це середа, це наш комітетський день, і замість засідання комітету ми проводимо комітетські слухання. Ми цю тему вже рік, да, здається...

ГРИШИНА Ю.М. Вона переносилась не раз.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Рік готується, вона постійно переносилася, вже проводимо в онлайні. І давайте насправді всі будемо присутні на комітетських слуханнях, для того щоб могли прийняти рішення.

В мене є одне питання, пані Юля: в нас база буде тут, в цьому кабінеті? Ми зможемо тут фізично бути як народні депутати? Ви де будете проводити?

ГРИШИНА Ю.М. *(Не чути)*

ЧИЖЕВСЬКИЙ Б.Г. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Борис Григорович.

ГРИШИНА Ю.М. І ще дуже важливо, що ми наступної середи будем отмечать всех, просто хочу попередити, як на лекції.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, тобто я так розумію, що база наша буде в цьому залі. Хто захоче долучитися фізично, просимо в зал, щоб ми бачили всіх онлайн звідси і могли між депутатами поговорити про потенційне рішення, чи там доповнення до рішення, а всі інші, якщо захочуть, доєднаються онлайн. Але дуже прошу насправді підтримати, це наші спільні комітетські слухання.

ППА Н.Р. Це о 15:00 буде початок?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да. 11 листопада о 15:00.

Все, колеги? Дякую вам щиро. Засідання комітету завершено, порядок денний вичерпано.